

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2023

МОНГОЛ ХЭЛ

XII АНГИ

Аймаг/дүүрэг: .....

Сум: .....

Сургууль: .....

Анги: ..... Бүлэг: .....

Овог: .....

Нэр: .....

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Эхийг анхааралтай уншаад, даалгавруудыг гүйцэтгээрэй.
- Шалгалт 80 минутад үргэлжлэх тул цагаа сайтар төлөвлөж, зөв хуваарилан, бүх даалгаврыг гүйцэтгээрэй.

Өөдөө тэмүүл номын тухайд

“Өөрчлөлтийн төлөөх залуу эмэгтэйчүүд” ТББ үйл ажиллагаа явуулж эхлэхтэй зэрэгцээд эмэгтэйчүүдэд өдгөө үнэхээр нийгмийн шалтгаант асуудал буй эсэхэд эргэлзэгчид, үгүйсгэгчидтэй олонтоо таарч байсан. Тэдний тоочдог гол үндэслэлүүдэд одоо үед хууль ёсоор эмэгтэйчүүд тэгш эрх эдэлж байна, өнгөрсөн түүхэндээ ч монголчууд эмэгтэйчүүдийг илтэд хүндэлж, өргөдөг байсан тухай яриа юм.

Уламжлал, түүхээ сөхөж үзвэл мал аж ахуйт уугуул нүүдэлчин соёл, ахуйд эмэгтэй, эрэгтэй хүний хөдөлмөрийн хуваарь ондоо боловч оролцоо тэгш байснаас нүүдэлч эмэгтэйчүүдийн гэр бүлд эзлэх эрх дарх азийн суурин соёл иргэншилт ихэнх орныхоос дээгүүр байжээ. Мөн суурин соёл иргэншилд шилжих явц социализмын бүтээн байгуулалттай давхацсан нь эмэгтэйчүүд эрчүүдийн адил нийгэм, улс төрийн тэгш эрх эдлэх боломжийг хангаж байв. Социализмд ангиар ялгаварлахаас бус хүйсээр ялгаварладаггүй. Эмэгтэйчүүдийн эрхийн хувьд манай улс түүхэндээ энэ мэт дэвшилттэй байсныг үгүйсгэхгүй. Гэвч улиран одсон түүхийн баримтуудаар одоогийн асуудлыг орлуулан тайлбарлана гэдэг асуудлыг овлон далдлахаас хэтрэхгүй юм.

Уламжлалт соёлоо үгүйлэн санагалзах мөртөө түүнээсээ улам алсран холдож буй, дэлхийн талыг эзэлж явсан агуу үүх түүхээрээ далайлгавч одоо цагийн олонх орны хөгжлөөс хойно хоцорсон гашуун бодит байдалд гүйцэгдэх хоёрдмол байдалд тэлчилж буй өнөө цагийн нийгмийн сэтгэл зүйн зөрчил манай орны өнөөгийн эмэгтэйчүүдийн зарим асуудлыг улам хурцатгадаг. Хэт давруу үндсэрхэг үзэлтнүүдийн золионд хамгийн түрүүнд эмэгтэйчүүд өртөж байна. Ядуурал, ажилгүйдэл, архидалт газар авч нийгмийн байдал дордохын хэрээр хүчирхийлэл ихсэж, тэрхүү хүчирхийллийн хохирогчид өнөөх л “сул дорой” эмэгтэйчүүд байх нь олонтоо.

Магад нүүдлийн соёл иргэншлээс улбаалж бусад суурин соёлт улсуудтай харьцуулахад монгол эмэгтэйчүүдийн эрхийн асуудал нэлээд ондоо өрнөл, замналтай байсан биз. Харин орчин цагийн монгол эмэгтэйчүүдийн асуудал суурин иргэншилт дэлхийн бусад улс орны эмэгтэйчүүдтэй адил нийтлэг шинжтэй байна.

Ардчилсан улсын хувиар манайд хүн бүр хууль ёсоор хүйсээс үл шалтгаалан тэгш эрхтэй гэгдэх ч хуулийн хэм хэмжээ бидний амьдралыг зохицуултлаа чамгүй урт зам туулдаг бол нийгмийн хандлага, тогтсон соёл бидний амьдралд алхам тутамд оролцож, нөлөөлж байдаг аж. Энэ л соёл, хандлагаас эмэгтэйчүүдийн гэх “үл үзэгдэгч” асуудлууд урган гардаг. Анхнаасаа энэ бүлэгт байгаагүй хүмүүсийн хувьд зарим асуудлыг хэзээ ч биеэр мэдрэх боломжгүй тул тэдний хувьд хөндлөнгөөс ажихад огт асуудалгүй мэт харагддаг.

“Өөдөө тэмүүл” номд эмэгтэйчүүдийн эдгээр асуудлыг нийгэм, хувь хүний хүчин зүйлийг тэгш тооцон тун ултай гарган тавьжээ. Орчин цагийн монгол эмэгтэйчүүдийн туулж байгаа асуудлуудын учиг уг номын хуудаснаа дуурайтал тодорсонтой олонтоо таарав. Эр хүнд ажил мэргэжил, ахуй амьдралын хооронд нийгмийн үнэлэмжийн хувьд зөрчил тун бага бол эмэгтэй хүний хувьд ажил мэргэжил, гэр бүл гэсэн байнгын ацан шалаанд унаж байдаг. Зохиогч ажил мэргэжилдээ эзэн болж хөдөлмөрлөж, бүтээж амьдрах чин хүсэл эрмэлзэлтэй эмэгтэйчүүдэд урам зориг өгөхдөө тун ултай, ухаалаг арга зам санал болгосон аж. Асуудал байгааг мэдэж байгаа ч байхгүй мэт дүр эсгэн муйхраар зүтгэ, “хүчтэй бай” гэж хиймлээр номлол айлдсангүй, эсвэл эсрэгээр бүтэлгүйтлийнхээ шалтгааныг зөвхөн нийгмийн үзэгдэл, тогтолцоонд тохон, шалтаг тоочиж хойш суу гэсэнгүй. Гол нь “Өөдөө тэмүүл” ном нийгмийн үзэгдлийн академик задлан шинжлэл бус хувь хүний алдаа оноотой амьд халуун түүх тул уншихад тун сонирхолтой байв. Ажил хэрэгч мундаг эмэгтэйн амжилтад хүрсэн ялгуун түүхээс

илүүтэй номоос цуурайтан түгэх нээлттэй, үнэн дуу хоолой л мянга мянган уншигч уг номыг талархан хүлээн авах шалтаг болсон биз ээ.

Ном гэдэг хүний оюун санааг багцлан түгээх хүн төрөлхтний гайхамшигт ололт билээ. Тэр л ололтоос хувь хүртэн мэдлэг, ухаанаа тэлнэ гэдэг азтай хэрэг. Өмнө дурдсанчлан зохиогчийн нээлттэй, үнэн дуу хоолой эгээ л түүнтэй кофены ширээний ард суугаад дотночлон ярилцаж байх шиг сэтгэгдэл төрүүлнэ. Магад бид Фэйсбүүкийн үйл ажиллагаа эрхэлсэн захиралтай амьдралдаа нүүр тулан хэзээ ч уулзахгүй байж мэдэх ч номоор нь дамжуулан түүний туршлага, ололт, алдаа оноог таньж мэдэх, хувь амьдралдаа тусгах, ашиглах боломжтой болж буй нь номын гайхамшигт чанар юм. Тиймээс энэхүү боломжийг олгосон номын орчуулагч, эрхлэн гаргагчдад гүнээ талархал илэрхийлье. Зохиогчийн хэлснээр хэзээ нэгэн цагт ялгаварлал гэх үг утгаа алдах, ийм ном бичих тухай хэний ч ой тойнд орохооргүй болох тийм цаг ирнэ гэж найдаж байна. Энэ цаг үеийг бүтээлцэж буй, ирээдүйг бүтээх залуу үе маань оюунлаг, ухаалаг байх нь тийм цагийг ойртуулах хамгийн том хувь нэмэр хэмээн итгэнэм.

Ж.Тэгшзаяа

Даалгавар 1. Эхийг бүтцээр нь зөв зааглан ялгаж, хэсэг бүрд өгүүлэгдэж буй агуулгаар нэр өгөөрэй. (2 оноо)

Эхлэл хэсэг: .....

.....

.....

Гол хэсэг: .....

.....

.....

Төгсгөл хэсэг: .....

.....

.....

Даалгавар 2. Эхээс нийгмийн болон соёлын хам сэдвийн жишээ нэг нэгийг олж бичээрэй. (2 оноо)

Нийгмийн хам сэдэв: .....

.....

.....

.....

Соёлын хам сэдэв: .....

.....

.....

.....

Даалгавар 3. Эхэд ямар асуудлыг гол болгон хөндсөн байна вэ? Тэрхүү асуудлаа чухал гэдгийг ямар баримтуудаар баталсан байна вэ? (3 оноо)

Асуудал

Баримт

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Даалгавар 4. Эхээс гол санааг илэрхийлж буй өгүүлбэрийг олж бичээд, яагаад гол санаа гэж бодож буйгаа батлан тайлбарлаарай. (3 оноо)

Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэр:

.....

.....

Тайлбар:

.....

.....

.....

Даалгавар 5. Эхэд зохиолч “ном гэдэг хүний оюун санааг багцлан түгээх хүн төрөлхтний гайхамшигт ололт билээ” гэж үзжээ. Хэрэв чи зохиогчоос эсрэг үзэл бодолтой байвал түүнийгээ ямар баримт ашиглан илэрхийлэх вэ? Чиний сонгосон баримтад хүн итгэж, чамтай санал нэгдэхээр байх хоёр баримтыг бичээрэй. (3 оноо)

Баримт 1:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Баримт 2:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Засагч багш нарт:

Шалгалтын материалыг засаж оноожуулахаас өмнө засалт хийх багш нар бүгд материалыг уншиж, оноо өгөх нэгдсэн нэг ойлголттой болно.

Боломжтой бол засагч багш нар ажлаа хуваарилахдаа материалын тоог тэнцүүлж, таван багшид дөч дөчин материал гэх биш, бүх шалгуулагчийн 1-3-р даалгаврыг нэг багш, 4-7- даалгаврыг нэг багш, 8-р даалгаврыг гурван багш гэх мэтээр хуваарилах. Энэ нь шалгалтын дүн үнэн зөв, шударга, бодитой байхад эерэг нөлөөтэй.

Шалгалтыг зөвхөн 0, 1, 2, 3 гэх мэт бүхэл оноогоор дүгнэнэ. 0.5, 1,5, 2,5 гэх мэт бутархай оноог ямар ч тохиолдолд өгөхгүй.

Оноо өгөх зарчим:

Даалгавар 1. Нийт 2 оноо

Эхийн бүтцийг зөв зааглан агуулгыг хангахуйц нэрлэсэн бол 2оноо

Эхийн бүтцийн аль нэг хэсгийг буруу заагласан эсвэл аль нэг хэсэгт оноосон нэр тохиромжгүй бол 1 оноо

Эхийн бүтцийг бүхэлд нь буруу заагласан, хэсгүүдэд оноосон нэршил тохиромжгүй эсвэл даалгаврыг гүйцэтгээгүй бол 0 оноо

Даалгавар 2. Нийт 2 оноо

Нийгмийн болон соёлын хам сэдвээс нэг нэг жишээ татан бичсэн бол 2 оноо

Нийгмийн болон соёлын хам сэдвээс аль нэгийг нь бичсэн эсвэл хоёул нэг хам сэдвийг илтгэж байвал 1 оноо

Сонгосон хэсэг нь хам сэдэв илтгэхгүй, хамааралгүй зүйл байх эсвэл даалгаврыг гүйцэтгээгүй бол 0 оноо

Даалгавар 3. Нийт 3 оноо

Эхэд гол болгон дэвшүүлсэн асуудлыг олсон бол 1 оноо

Эхэд дэвшүүлсэн асуудлыг зөв олоогүй бол 0 оноо

Асуудлыг тодруулахад чухал үүрэгтэй буюу санаагаа баталсан баримт 2 ба түүнээс дээш олж бичсэн бол 2 оноо /баримтууд гэж олон тоо заасан байгааг сурагч анзааран бичсэн байх ёстой/
Асуудлыг тодруулахад чухал үүрэгтэй буюу санаагаа баталсан баримт нэгийг олж бичсэн бол 1 оноо

Олж бичсэн баримт нь санааг дэмжээгүй, утга, агуулгын зөрөөтэй бол 0 оноо

Даалгавар 4. Нийт 3 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олсон бол 2 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олсон боловч, өөр өгүүлбэр хамт бичсэн эсвэл цогцолбороор нь авсан бол 1 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлэх өгүүлбэрийг олж чадаагүй бол 0 оноо

Өөрийн үгээр зөв тайлбарласан бол 1 оноо

Гол санааг буруу тайлбарласан эсвэл сонгосон өгүүлбэртэй хамааралгүй зүйлс бичсэн бол 0 оноо

Даалгавар 5. Нийт 3 оноо

Сонгосон баримт нь (1) зохиогчийн үзэл бодлын эсрэг байр сууринаас хандсан, (2) шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, тодорхой эх сурвалжтай, (3) үнэн зөв, ёс зүйн болон оюуны өмчийн зөрчилгүй бол 3 оноо. (1), (2), (3)-ыг тус бүр 1 оноогоор дүгнэж, аль нэгийг хангаагүй тохиолдолд оноог хасна. Мөн нэг баримт дутуу бичсэн бол 1 оноо хасна.

Даалгавар 6. Нийт 2 оноо

Хэлцийг дэлгэрүүлсэн өгүүлбэр зөв бүтэцтэй, найруулгын ямар ч алдаагүй бол 1 оноо

Өгүүлбэрт бүтэц найруулгын алдаа гарсан бол 0 оноо

Хэлц өгүүлбэрийг "гэ-, хэмээ-" холбох үг ашиглан дэлгэрүүлсэн бол 1 оноо

XII ангийн агуулгаар үзэж судалсан "гэ-, хэмээ-" холбох үгсийг ашиглаагүй бол 0 оноо

Даалгавар 7. Нийт 5 оноо

0-1 алдаатай хөрвүүлсэн бол 5 оноо

2-3 алдаатай хөрвүүлсэн бол 4 оноо

4-5 алдаатай хөрвүүлсэн бол 3 оноо

6-7 алдаатай хөрвүүлсэн бол 2 оноо

8-9 алдаатай хөрвүүлсэн бол 1 оноо

10 ба түүнээс дээш үг алдаатай хөрвүүлсэн бол 0 оноо

Даалгавар 8. Нийт 20 оноо

<i>агуулга</i>	<i>ОНОО өгөх заавар</i>	<i>ОНОО</i>
Сэдэв ба зорилго	Зорилгоо хангаж бодит шийдэл санал болгож, учир шалтгааны уялдаа холбоотой сайтай бичсэн бол	5
	Учир шалтгааны уялдаа холбоо бага зэрэг алдагдсан бол	4
	Учир шалтгааны уялдаа холбоо муутай ч нэгэн сэдвээр бичсэн бол	3
	Сөрөг хандлагатай эсвэл хэд хэдэн асуудлыг хөндсөн бол	2
	Ямар нэгэн зохиол бүтээлээс санаа авсан, санааг давтсан бол	1
	Сэдэв, зорилгоос хазайсан, хуулсан бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Эшлэл баримт	Эшлэл, баримтыг оновчтой ашигласан бол	2
	Тохиромжгүй ч эшлэл, баримттай бол	1
	Эшлэл, баримтгүй бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бичлэгийн хэлбэр төрөл	Тодорхой хэрэгжүүлж болохуйц бодитой шийдлийг санал болгож байгаа бол	2
	Тодорхой шийдэл санал болгосон ч бодитоор хэрэгжих боломжгүй бол	1
	Ямар нэгэн бодит шийдэл санал болгоогүй, шүүмжийн шинжтэй бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бүтэц	Эхийн бүтэц ойлгомжтой, догол мөр, зайгаар заагласан бол	3
	Эхийн бүтэц ойлгомжтой хэдий ч догол мөр зайгаар зааглаагүй бол	2
	Эхийн эхлэл, гол, төгсгөл хэсгийн аль нэг нь дутуу бол	1
	Эхийн бүтэц тодорхой зааггүй, санаа бүрэн биш бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Хэл зүй, найруулга	Хэл зүй найруулгын алдаагүй	3
	Хэл зүй найруулгын багахан алдаатай ч ерөнхий цогцолбор болоод бичвэрийнхээ найруулгад нөлөөлөөгүй бол	2
	Хэл зүй найруулгын алдаа нь тухайн цогцолбор болоод бичвэрийнхээ найруулгыг сулруулсан бол	1
	Хэл зүй найруулгын алдаа их бол /4+ алдаа/	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Үгийн тоо	250-280 хооронд бол	1
	Үгийн тоо их, бага бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Зөв бичгийн дүрэм	0-1 алдсан бол	3
	2-5 алдсан бол	2
	6-9 алдсан бол	1
	10+ бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бичгийн соёл	Уншиж ойлгоход саадгүй бол /дармал байж болно/	1
	Уншиж ойлгоход хэцүү, үсэг, тэмдэг хооронд ялгаагүй бичсэн бол.	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X